YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

13 päivänä heinäkuuta 2000 *

Asiassa C-412/98,

jonka Cour d'appel de Versailles (Ranska) on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Group Josi Reinsurance Company SA

vastaan

Universal General Insurance Company (UGIC)

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) II osaston määräysten tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettu teksti s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1) sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida sekä tuomarit R. Schintgen (esittelevä tuomari), J.-P. Puissochet, G. Hirsch ja F. Macken,

julkisasiamies: N. Fennelly,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Group Josi Reinsurance Company SA, edustajanaan asianajaja C. Bouckaert, Pariisi,

— Universal General Insurance Company (UGIC), edustajanaan asianajaja B. Mettetal, Pariisi,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö K. Rispal-Bellanger ja saman osaston tehtävään määrätty R. Loosli-Surrans,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departmentin virkamies R. Magrill, avustajanaan barrister D. Lloyd Jones,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja J. L. Iglesias Buhigues ja oikeudellisen yksikön virkamies A. X. Lewis,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Ranskan hallituksen ja komission 10.2.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.3.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Cour d'appel de Versailles on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 5.11.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.11.1998, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä tämän yleissopimuksen II osaston määräysten tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettu teksti s. 77) ja Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1) sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleis-

sopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1; jäljempänä yleissopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa Universal General Insurance Company (jäljempänä UGIC), Kanadan oikeuden mukaan perustettu ja nyttemmin selvitystilassa oleva vakuutusyhtiö, jonka kotipaikka on Vancouver (Kanada), vaatii Group Josi Reinsurance Company SA:lta (jäljempänä Group Josi), Belgian oikeuden mukaan perustetulta jälleenvakuutusyhtiöltä, jonka kotipaikka on Bryssel (Belgia), tiettyä rahasummaa sellaisen jälleenvakuutussopimuksen nojalla, jossa Group Josi oli sopijapuoli.

Yleissopimus

3 Yleissopimuksen toimivaltamääräykset sisältyvät sen II osaston 2—24 artiklaan.

4 Yleissopimuksen II osaston 1 jaksoon, jonka otsikko on "Yleiset määräykset", kuuluvassa 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimessa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu.

Henkilöön, joka ei ole sen valtion kansalainen, jossa hänellä on kotipaikka, sovelletaan samoja tuomioistuimen toimivaltaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä kuin tuon valtion omiin kansalaisiin."

5 Yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleessa, joka sisältyy samaan jaksoon, määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän osaston 2—6 jakson määräysten nojalla."

6 Yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleessa kielletään kantajaa vetoamasta sopimusvaltioissa voimassa oleviin eräisiin poikkeuksellisiin toimivaltasääntöihin, jotka perustuvat esimerkiksi osapuolten kansalaisuuteen tai kantajan koti- tai asuinpaikkaan.

7 Yleissopimuksen 4 artiklan, joka myös sisältyy yleissopimuksen II osaston 1 jaksoon, sanamuoto on seuraava:

"Jos vastaajalla ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa, tuomioistuimen toimivalta määräytyy kussakin sopimusvaltiossa sen oman lain mukaan, jollei 16 artiklan määräyksistä muuta johdu.

Tällaista vastaajaa vastaan voi kansalaisuudestaan riippumatta jokainen, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, samalla tavoin kuin tuon valtion omat kansalaiset, vedota siinä sopimusvaltiossa voimassa oleviin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin säännöksiin sekä erityisesti 3 artiklan 2 kappaleessa mainittuihin säännöksiin."

8 Yleissopimuksen II osaston 2—6 jaksoihin sisältyvät erityistä ja yksinomaista toimivaltaa koskevat määräykset.

9 Yleissopimuksen II osastossa olevaan 2 jaksoon, jonka otsikko on "Erityinen toimivalta", sisältyvässä 5 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1. sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; — —

2. elatusapua koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa elatusapuun oikeutetulla on kotipaikka tai asuinpaikka; — — "

10 Yleissopimuksen 7—12 a artikla muodostavat II osaston 3 jakson, jonka otsikko on "Toimivalta vakuutusasioissa".

11 Yleissopimuksen 7 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Tuomioistuimen toimivalta vakuutusta koskevissa asioissa määräytyy tämän jakson määräysten mukaan — — "

12 Yleissopimuksen 8 artiklan sanamuoto on seuraavanlainen:

"Kanne vakuutuksenantajaa vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa:

1. sen valtion tuomioistuimessa, jossa hänellä on kotipaikka,

tai,

2. muussa sopimusvaltiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vakuutuksenottajalla on kotipaikka,

tai

3. jos on kysymys rinnakkaisvakuutuksen antajasta, siinä sopimusvaltion tuomioistuimessa, jossa kanne on nostettu johtavaa vakuutuksenantajaa vastaan.

Vakuutuksenantajalla, jolla ei ole sopimusvaltiossa kotipaikkaa mutta jolla on sellaisessa valtiossa sivuliike, agentuuri tai muu toimipaikka, katsotaan tämän toiminnasta aiheutuvien riitojen osalta olevan kotipaikka tuossa valtiossa."

13 Yleissopimuksen II osaston 4 jakso sisältää määräykset toimivallasta kuluttajansuojaa koskevissa riita-asioissa.

14 Tämän jakson 14 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Kuluttaja voi nostaa kanteen toista sopimuspuolta vastaan joko sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä tällä on kotipaikka, tai sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä kuluttajalla itsellään on kotipaikka."

15 Yleissopimuksen 16 artikla, joka muodostaa II osaston 5 jakson, sisältää tietyt yksinomaista toimivaltaa koskevat määräykset ja siinä todetaan, että niitä sovelletaan "asianosaisen kotipaikasta riippumatta".

16 Yleissopimuksen II osaston 6 jakson, jonka otsikko on "Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus", 17 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Jos asianosaiset, joista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ovat sopineet, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, ovat ainoastaan tuon valtion tuomioistuin tai tuomioistuimet toimivaltaisia ratkaisemaan asian — — ."

17 Niin ikään 6 jaksoon sisältyvässä 18 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Sen toimivallan lisäksi, joka sopimusvaltion tuomioistuimella on tämän sopimuksen muiden määräysten nojalla, se on toimivaltainen, jos vastaaja vastaa siinä tuomioistuimessa. Tätä määräystä ei kuitenkaan sovelleta, jos vastaaja on vastannut ainoastaan kiistääkseen tuomioistuimen toimivallan tai jos toinen tuomioistuin 16 artiklan mukaan on yksinomaisesti toimivaltainen."

Pääasia

18 Pääasian asiakirjoista ilmenee, että UGIC antoi vakuutusvälittäjälleen Euromepalle, joka on Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö ja jonka kotipaikka on Ranskassa, toimeksiannon sellaisen jälleenvakuutussopimuksen tekemiseksi, joka tulisi voimaan 1.4.1990 ja joka koskisi tiettyä asuntovakuutuskantaa Kanadassa.

19 Euromepa tarjosi 27.3.1990 lähettämällään telekopiolla Group Josille osallistumista tähän jälleenvakuutussopimukseen todeten, että "pääjälleenvakuuttajat ovat Union Ruck 24 prosentilla ja Agrippina Ruck 20 prosentilla".

20 Group Josi ilmoitti 6.4.1990 lähettämässään telekopiossa osallistuvansa sopimukseen 7,5 prosentin osuudella.

21 Union Ruck ilmoitti 28.3.1990 Euromepalle, ettei se aikonut jatkaa osallisuuttaan sopimuksessa 31.3.1990 jälkeen ja Agrippina Ruck ilmoitti tälle 30.3.1990 päivätyllä kirjeellä, että se pienentäisi osuuttaan 10 prosenttiin 1.6.1990 alkaen. Näiden toimenpiteiden syynä oli se, että näiden yhtiöiden emoyhtiöt, jotka jo toimivat Amerikassa, olivat edellyttäneet tiettyjä muutoksia yhtiöiden menettelyperiaatteisiin.

22 Euromepa esitti 25.2.1991 Group Josille ensiksi alustavan laskelman saatavasta ja sitten lopullisen laskelman, jonka mukaan Josin oli maksettava sen osuuden perusteella, joka sillä oli jälleenvakuutusjärjestelyssä, 54 679,34 Kanadan dollaria.

23 Group Josi ilmoitti 5.3.1991 päivätyssä kirjeessään kieltäytyvänsä maksamasta tätä summaa pääasiassa sen vuoksi, että se oli osallistunut jälleenvakuutukseen sellaisten tietojen perusteella, jotka olivat sittemmin osoittautuneet vääriksi.

24 Tässä tilanteessa UGIC haastoi Group Josin 6.7.1994 Tribunal de commerce de Nanterreen (Ranska).

25 Tässä tuomioistuimessa Group Josi väitti, että se ei ollut toimivaltainen, vaan että toimivaltaisena tuomioistuimena oli pidettävä Tribunal de commerce de Bruxellesia eli Group Josin kotipaikan tuomioistuinta ja se vetosi tältä osin yleissopimukseen ja, sikäli kuin Ranskan oikeus katsottaisiin sovellettavaksi lainsäädännöksi, Ranskan code civilin (siviililakikirja) 1247 pykälään.

26 Tribunal de commerce de Nanterre totesi 27.7.1995 antamassaan tuomiossa, että se on toimivaltainen tuomioistuin, koska UGIC on Kanadan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jolla ei ole toimipaikkaa yhteisön alueella, ja että yleissopimukseen perustuvaa oikeudenkäyntiväitettä siitä, että tuomioistuin ei ole toimivaltainen, ei voida Group Josin tapauksessa hyväksyä. Asiakysymyksessä tuomioistuin tuomitsi Group Josin maksamaan UGIC:n vaatiman määrän laillisine korkoineen 6.7.1994 lukien.

27 Group Josi valitti tästä tuomiosta Cour d'appel de Versailles'hin.

28 Valituksessaan Group Josi väitti, että yleissopimusta sovelletaan kaikkiin riita-asioihin, joilla on liittymä yleissopimukseen. Käsiteltävänä olevaan tapaukseen tuli sen mukaan soveltaa yleissopimusta. Liittymän pääasiallinen arviointiperuste on yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa ilmaistu vastaajan kotipaikka. Koska Group Josin kotipaikka oli Bryssel ja koska sillä ei ollut sivutoimipaikkaa Ranskassa, Group Josi voitiin tämän määräyksen vuoksi haastaa vastaajaksi vain belgialaiseen tuomioistuimeen. Se vetosi myös yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaan ja väitti tältä osin, että kanteen perustana ollut velvoite oli täytettävä velallisen kotipaikassa eli Brysselissä, koska kysymys oli sopimukseen perustuvan saatavan maksamisesta ja koska jälleenvakuutussopimuksessa ei ollut toisin sovittu.

29 UGIC sitä vastoin väitti, että yleissopimuksessa olevia toimivaltamääräyksiä voitiin soveltaa vain, jos kantajallakin oli kotipaikka sopimusvaltiossa. Koska UGIC oli Kanadan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jolla ei ollut sivutoimipaikkaa sopimusvaltiossa, yleissopimusta ei voitu soveltaa käsiteltävänä olevassa tapauksessa.

30 Cour d'appel totesi, että vaikka on mahdollista katsoa, että oikeusriita liittyy riittävällä tavalla Euroopan yhteisöön siten, että voidaan perustella sopimusvaltion tuomioistuinten toimivalta käsiteltävänä olevan tapauksen kaltaisessa tilanteessa, jossa vastaajalla on kotipaikka sopimusvaltiossa, eri asia on, voi-

daanko sellaista kantajaa vastaan, jonka kotipaikka ei ole yleissopimuksen sopimusvaltiossa, vedota sellaisen yleissopimuksen määräyksiin, johon kantajan kotipaikan valtio ei ole liittynyt, sillä tämä merkitsisi väistämättä yhteisön oikeuden laajentumista koskemaan kolmansia maita.

31 Toisaalta Cour d'appel totesi, että yleissopimuksen 7 artikla koskee vain "vakuutusasioita" ilman muita täsmennyksiä, joten herää kysymys siitä, kuuluuko jälleenvakuutus yleissopimuksen 7—12 artiklalla perustettuun autonomiseen toimivaltajärjestelmään. Tältä osin on mahdollista katsoa, että näiden artikloiden tarkoituksena on vakuutetun suojaaminen vakuutussopimuksen heikompana sopimuspuolena, mitä näkökohtaa ei ole jälleenvakuutuksessa, mutta toisaalta yleissopimuksessa ei myöskään ole tältä osin poissulkevaa määräystä.

Ennakkoratkaisukysymykset

32 Koska Cour d'appel de Versailles katsoi, että asian ratkaiseminen edellytti yleissopimuksen tulkintaa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisön tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa 27.9.1968 allekirjoitettua Brysselin yleissopimusta sovellettava paitsi 'yhteisön sisäisiin' riita-asioihin, myös 'yhteisöön liittyviin' riita-asioihin? Eli voiko vastaaja, jonka kotipaikka on sopimusvaltiossa, vedota yleissopimukseen sisältyviin erityisiin toimivaltamääräyksiin sellaista kantajaa vastaan, jonka kotipaikka on Kanadassa?

2) Onko yleissopimuksen 7 artiklaan ja sitä seuraaviin artikloihin sisältyviä erityisiä toimivaltamääräyksiä, jotka koskevat toimivaltaa vakuutusasioissa, sovellettava myös jälleenvakuutukseen?"

Ensimmäinen kysymys

33 Kansallisen tuomioistuimen ensimmäinen kysymys koskee pääasiassa sitä, sovelletaanko yleissopimuksessa määrättyjä toimivaltasääntöjä silloin, kun vastaajan kotipaikka on sopimusvaltion alueella, vaikka kantajan kotipaikka olisi kolmannessa valtiossa.

34 Tähän kysymykseen vastattaessa on heti alkuun korostettava, että yleissopimuksen II osaston yleisen toimivallan myöntämistä koskeva järjestelmä perustuu sen 2 artiklan 1 kappaleessa ilmaistuun perusperiaatteeseen, jonka mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan osapuolten kansalaisuudesta riippumatta tämän kotivaltion tuomioistuimessa.

35 Mainittu toimivaltamääräys ilmaisee pääperiaatetta, jonka mukaan kanne on nostettava vastaajan perusteella määräytyvässä tuomioistuimessa, actor sequitur forum rei, ja se selittyy sillä, että se lähtökohtaisesti mahdollistaa vastaajan helpomman puolustautumisen (ks. vastaavasti asia C-26/91, Handte, tuomio 17.6.1992, Kok. 1992, s. I-3967, 14 kohta; ks. myös Jenardin Brysselin yleissopimusta koskeva selonteko, EYVL C 59, 1979, s. 1 ja 18).

36 Tilanteet, joissa poiketaan tästä perusperiaatteesta, jonka mukaan sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jossa vastaajalla on kotipaikka, lue-

tellaan tyhjentävästi yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen mukaisesti sopimuksen II osaston 2—6 jaksossa, ja näissä poikkeustilanteissa on mahdollista, silloin kun sovelletaan erityistä toimivaltamääräystä, tai on välttämätöntä, silloin kun sovelletaan yksinomaista toimivaltaa koskevaa määräystä tai oikeuspaikkasopimusta, että vastaajaa, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, ei haasteta kotipaikkansa tuomioistuimiin vaan toisen sopimusvaltion tuomioistuimeen.

37 Tähän liittyen yleissopimuksen II osaston 2—6 jaksot sisältävät toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämistä koskien tiettyjä erityismääräyksiä, joissa poiketaan vastaajan kotipaikasta pääperusteena ja annetaan poikkeuksellisesti tiettyä merkitystä kantajan kotipaikalle.

38 Ensiksikin, jotta helpotettaisiin elatusapuun oikeutetun henkilön mahdollisuutta nostaa kanne, yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa hänelle annetaan oikeus nostaa kanne vastaajaa vastaan muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa vastaajalla on kotipaikka, eli sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kantajalla on kotipaikka tai asuinpaikka.

39 Samoin yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen 2 kohdassa ja 14 artiklan 1 kappaleessa määrätään sopimuskumppaniaan heikompana pidetyn sopimuspuolen suojaamisen tarkoituksessa, että vakuutuksenottajalla ja kuluttajalla on oikeus nostaa kanne sopimuskumppaniaan vastaan sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa näillä on kotipaikkansa.

40 Vaikka näillä erityistä toimivaltaa koskevilla määräyksillä annetaan poikkeuksellisesti merkitystä sille, että kantajalla on kotipaikka sopimusvaltiossa, ne merkitsevät kuitenkin vain kantajalle tuomioistuinten suhteen annettua yli-

määräistä mahdollisuutta valita muu tuomioistuin kuin sen sopimusvaltion tuomioistuin, jossa vastaajalla on kotipaikka, mikä on yleissopimuksen perusperiaate.

41 Toiseksi yleissopimuksen 17 artiklassa määrätään asianosaisten valitseman, jossakin sopimusvaltiossa sijaitsevan tuomioistuimen tai sijaitsevien tuomioistuinten yksinomaisesta toimivallasta, jos asianosaisista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa.

42 Tämä kotipaikkaedellytys ei välttämättä rajoitu vastaajan kotipaikkaan, joten yksittäistapauksissa kantajan kotipaikka voi olla määräävä. Tästä määräyksestä seuraa kuitenkin, että siinä ilmaistua toimivaltasääntöä sovelletaan, kun vastaajalla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, vaikka kantajan kotipaikka olisikin kolmannessa valtiossa (ks. vastaavasti edellä mainittu Jenardin selonteko, s. 38).

43 Yleissopimuksen II osaston 2—6 jaksoihin sisältyvissä muissa määräyksissä ei sitä vastoin anneta mitään merkitystä kantajan kotipaikalle.

44 Yleissopimuksen 18 artiklan nojalla se, että vastaaja vapaaehtoisesti vastaa jossakin tuomioistuimessa, on sinänsä perusteena sen sopimusvaltion tuomioistuimen toimivallalle, jonka käsiteltäväksi kantaja on saattanut asian, ilman että vastaajan kotipaikalla olisi merkitystä.

45 Vaikka asia onkin saatettava sopimusvaltion tuomioistuimen käsiteltäväksi, tässä määräyksessä ei kuitenkaan vaadita, että kantajan kotipaikan pitäisi olla tällaisessa valtiossa.

46 Sama johtopäätös voidaan tehdä yleissopimuksen 16 artiklasta, jossa todetaan, että siinä esitettyjä yksinomaista toimivaltaa koskevia määräyksiä sovelletaan

asianosaisten kotipaikasta riippumatta. Näiden yksinomaista toimivaltaa koskevien määräysten olemassaolon oikeutus on näet se, että oikeusriidan ja sopimusvaltion välillä on erityisen läheinen yhteys, riippumatta sen paremmin vastaajan kuin kantajankaan kotipaikasta (kiinteistön sijaintipaikan sopimusvaltion tuomioistuimen yksinomaisesta toimivallasta kiinteistöjen vuokrasopimusten osalta ks. erityisesti asia C-8/98, Dansommer, tuomio 27.1.2000, Kok. 2000, s. I-393, 27 kohta).

47 Edellä esitettyjen seikkojen johdosta on todettava, että yleissopimuksen II osaston määräyksissä annetaan tuomioistuimen toimivaltaa määritettäessä ainoastaan täysin poikkeuksellisissa tilanteissa ratkaiseva merkitys sille, että kantajalla on kotipaikka sopimusvaltiossa. Tällaisesta tilanteesta on näet kysymys vain silloin, kun kantaja käyttää yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa, 8 artiklan 1 kappaleen 2 kohdassa ja 14 artiklan 1 kappaleessa annettua valinnan mahdollisuuttaan, ja silloin, kun kysymys on yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitetusta tuomioistuimen oikeuspaikkasopimuksesta, ainoastaan tilanteessa, jossa vastaajan kotipaikka ei ole sopimusvaltiossa.

48 Mikään näistä erityistilanteista ei sovellu pääasiaan.

49 Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sellaisia toimivaltamääräyksiä, jotka poikkeavat yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa ilmaistusta yleisestä periaatteesta, jonka mukaan sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, ei voida tulkita laajentavasti koskemaan muita kuin yleissopimuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita (ks. erityisesti edellä mainittu asia Handte, tuomion 14 kohta; asia C-89/91, Shearson Lehman Hutton, tuomio 19.11.1993, Kok. 1993, s. I-139, 15 ja 16 kohta; asia C-269/95, Benincasa, tuomio 3.7.1997, Kok. 1997, s. I-3767, 13 kohta ja asia C-51/97, Réunion européenne ym., tuomio 27.10.1998, Kok. 1998, s. I-6511, 16 kohta).

50 On lisättävä, että yleissopimuksessa suhtaudutaan selvän kielteisesti kantajan kotipaikan tuomioistuinten toimivallan hyväksymiseen, mikä ilmenee jo yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleesta, jossa kielletään kantajaa vetoamasta sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, kansallisiin säännöksiin esimerkiksi kantajan koti- tai asuinpaikasta (ks. asia C-220/88, Dumez France ja Tracoba, tuomio 11.1.1990, Kok. 1990, s. I-49, 16 kohta ja em. asia Shearson Lehman Hutton, tuomion 17 kohta). Tästä seuraa, että yleissopimusta ei pidä tulkita siten, että muissa kuin nimenomaisesti määrätyissä tapauksissa siinä tunnustettaisiin kantajan kotipaikan tuomioistuinten toimivalta ja näin ollen sallittaisiin se, että kantaja voi valitsemalla kriteeriksi oman kotipaikkansa päättää, mikä on toimivaltainen tuomioistuin (ks. vastaavasti edellä mainittu asia Dumez France ja Tracoba, tuomion 19 kohta).

51 Yleissopimuksen 4 artiklassa määrätään tosin yksi poikkeus 3 artiklan 2 kappaleessa esitetystä säännöstä. Kyseisessä 4 artiklassa näet määrätään, että jos vastaajalla ei ole kotipaikkaa missään sopimusvaltiossa, tuomioistuimen toimivalta määräytyy kussakin sopimusvaltiossa sen oman lain mukaan, jollei yleissopimuksen 16 artiklan — jota artiklaa sovelletaan asianosaisen kotipaikasta riippumatta — määräyksistä muuta johdu, ja että kantajalla, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, on oikeus vedota tällaista vastaajaa vastaan siinä sopimusvaltiossa voimassa oleviin tuomioistuimen toimivaltaa koskeviin poikkeuksellisiin säännöksiin, joita on esimerkinomaisesti lueteltu yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleessa.

52 Siltä osin kuin 4 artiklassa kuitenkin määrätään, että yleissopimuksen toimivaltamääräyksiä ei sovelleta, jos vastaajan kotipaikka ei ole sopimusvaltion alueella, siinä vahvistetaan yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa esitetty perusperiaate.

53 Kun otetaan huomioon koko edellä esitetty pohdinta, on pääteltävä, että yleissopimuksessa tuomioistuimen toimivaltaa koskevien määräysten järjestelmä ei tavallisesti perustu kantajan kotipaikkaan liittyvään arviointiperusteeseen.

54 Edelleen, kuten yleissopimuksen 2 artiklan 2 kappaleen ja 4 artiklan 2 kappaleen sanamuodosta ilmenee, tämä järjestelmä ei perustu myöskään asianosaisten kansallisuuteen liittyvään arviointiperusteeseen.

55 Yleissopimuksessa sen sijaan vahvistetaan perusperiaate, jonka mukaan sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jossa vastaajalla on kotipaikka tai jonne vastaaja on sijoittautunut.

56 Kuten tämän tuomion 47 kohdasta ilmenee, yleissopimukseen sisältyy ainoastaan poikkeuksina tästä perusperiaatteesta tiettyjä erityismääräyksiä, joissa selvästi rajatuissa tapauksissa annetaan merkitystä kantajan kotipaikalle.

57 Tästä seuraa, että pääsäännön mukaan kantajan kotipaikan sijainnilla ei ole merkitystä yleissopimuksen toimivaltamääräysten soveltamisen kannalta, koska näiden määräysten soveltaminen riippuu lähtökohtaisesti ainoastaan vastaajan kotipaikkaa sopimusvaltiossa koskevasta arviointiperusteesta.

58 Toisin on vain niissä poikkeustapauksissa, joissa yleissopimuksessa asetetaan tämä toimivaltamääräysten soveltaminen nimenomaisesti riippuvaiseksi siitä, onko kantajan kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa.

59 Tästä seuraa, että yleissopimus ei periaatteessa estä sitä, että siinä asetettuja toimivaltamääräyksiä sovelletaan oikeusriitaan, jossa osapuolina ovat vastaaja, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ja kantaja, jolla on kotipaikka kolmannessa valtiossa.

60 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 21 kohdassa, tämän toteamuksen kanssa on täysin sopusoinnussa se, että yhteisöjen tuomioistuin on jo tulkinnut yleissopimuksen toimivaltasääntöjä tilanteissa, joissa pääasian kantajalla oli kotipaikka kolmannessa valtiossa, ja siitä huolimatta, että yleissopimuksen käsiteltävinä olleissa määräyksissä ei määrätä poikkeusta siitä pääperiaatteesta, että sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka (ks. asia C-190/89, Rich, tuomio 25.7.1991, Kok. 1991, s. I-3855 ja asia C-406/92, Tatry, tuomio 6.12.1994, Kok. 1994, s. I-5439).

61 Näin ollen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että yleissopimuksen II osastoon sisältyviä toimivaltamääräyksiä sovelletaan lähtökohtaisesti silloin, kun vastaajalla on kotipaikka sopimusvaltiossa, vaikka kantajan kotipaikka olisi kolmannessa valtiossa. Toisin on vain niissä poikkeustapauksissa, joissa yleissopimuksen nimenomaisessa määräyksessä määrätään, että siinä ilmaistun toimivaltasäännön soveltaminen riippuu siitä, että kantajan kotipaikka on jossakin sopimusvaltiossa.

Toinen kysymys

62 Toisen kysymyksen osalta on todettava, että määräyksiä, jotka koskevat tuomioistuinten toimivaltaa vakuutusasioissa ja jotka sisältyvät yleissopimuksen II osaston 3 jaksoon, sovelletaan nimenomaan tiettyihin erityisiin vakuutussopimustyyppeihin, kuten pakolliseen vakuutukseen, vastuuvakuutukseen, kiinteää omaisuutta koskevaan vakuutukseen taikka meri- tai ilmailuvakuutukseen. Lisäksi yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen 3 kohdassa on nimenomainen viittaus rinnakkaisvakuutukseen.

63 Sitä vastoin jälleenvakuutusta ei mainita missään tämän jakson määräyksessä.

64 Toisaalta vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleissopimuksen II osaston 3 jakson määräysten tarkastelusta — niiden esitöiden selventämänä — seuraa, että koska näissä määräyksissä vakuutetulle tarjotaan useampia valinnan mahdollisuuksia toimivaltaisen tuomioistuimen osalta kuin vakuutuksenantajalla on käytettävissään, ja koska niissä ei anneta mahdollisuutta toimivaltaa koskevan sopimuksen tekemiseen vakuutuksenantajan hyväksi, määräykset on annettu suojaamaan vakuutettua, joka joutuu useimmiten tekemisiin ennalta laaditun sopimuksen kanssa, jonka lausekkeista ei voida enää neuvotella, ja joka on taloudellisesti heikommassa asemassa kuin vakuutuksenantaja (asia 201/82, Gerling ym., tuomio 14.7.1983, Kok. 1983, s. 2503, 17 kohta).

65 Sopimuskumppaniaan taloudellisesti heikommassa asemassa ja oikeudellisesti kokemattomampana pidettävän sopijapuolen suojaamisen tavoite, jonka vuoksi nämä määräykset on annettu, merkitsee kuitenkin sitä, että tässä tarkoituksessa annettuja yleissopimuksen erityisiä toimivaltaa koskevia määräyksiä ei tule ulottaa koskemaan henkilöitä, joiden osalta tämä suoja ei ole tarpeen (ks. vastaavasti yleissopimuksen 13 artiklasta ja sitä seuraavista artikloista, jotka koskevat toimivaltaa kuluttajien tekemiä sopimuksia koskevissa asioissa, em. asia Shearson Lehman Hutton, tuomion 19 kohta).

66 Mikään erityissuoja ei ole perusteltua jälleenvakuutetun ja jälleenvakuuttajan välisissä suhteissa. Molemmat jälleenvakuutussopimuksen osapuolet ovat vakuutusasioiden ammattilaisia, eikä kummankaan voida olettaa olevan sopimuskumppaniaan heikommassa asemassa.

67 Niinpä kysymyksessä olevien määräysten sanamuodon, tarkoituksen ja tavoitteen perusteella on katsottava, että niitä ei sovelleta jälleenvakuuttajan ja jälleenvakuutetun välisiin jälleenvakuutussopimukseen perustuviin suhteisiin.

68 Tämän tulkinnan vielä vahvistaa yleissopimuksen sisältämä tuomioistuinten toimivaltaa koskevien määräysten järjestelmä.

69 Yleissopimuksen II osaston 3 jakso sisältää säännöt, joilla toimivalta annetaan muille kuin sen sopimusvaltion tuomioistuimille, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka. Yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen 2 kohdassa määrätään erityisesti vakuutuksenottajan kotipaikan tuomioistuimen toimivallasta.

70 Kuten tämän tuomion 49 kohdassa jo on todettu, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa ilmaistusta pääperiaatteesta, jonka mukaan sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, poikkeavia toimivaltasääntöjä ei voida tulkita laajentavasti koskemaan muita kuin yleissopimuksessa tarkoitettuja tilanteita.

71 Tämä tulkinta pätee sitä suuremmalla syyllä senkaltaiseen toimivaltamääräykseen, joka on yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen 2 kohdassa, jossa annetaan vakuutuksenottajalle oikeus nostaa kanne vastaajaa vastaan sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jossa kantajalla on kotipaikka.

72 Niillä perusteilla, joita on laajemmin kehitelty tämän tuomion 50 kohdassa, yleissopimuksen laatijat ovat nimittäin ilmaisseet vastahakoisuutensa sitä kohtaan, että kantajan kotipaikan tuomioistuimilla olisi toimivalta muissa kuin nimenomaisesti määrätyissä tapauksissa.

73 Niinpä ei voida katsoa, että yleissopimuksen II osaston 3 jaksoa sovellettaisiin jälleenvakuutetun ja jälleenvakuuttajan välisiin jälleenvakuutussopimukseen perustuviin suhteisiin.

74 Tätä tulkintaa vielä vahvistaa Schlosserin selonteko, joka koskee yleissopimusta Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä Brysselin yleissopimukseen (EYVL 1979, C 59, s. 71 ja 117) ja jossa todetaan seuraavaa: "Jälleenvakuutussopimusta ei voida rinnastaa vakuutussopimukseen. Tästä seuraa, että 7—12 artiklaa ei sovelleta jälleenvakuutussopimuksiin."

75 Tältä osin on kuitenkin täsmennettävä, kuten komissiokin on perustellusti korostanut, että vaikka erityistä toimivaltaa vakuutusasioissa koskevat määräykset eivät koske jälleenvakuutetun ja jälleenvakuuttajan välistä jälleenvakuutussopimuksesta johtuvaa oikeusriitaa, jollaisesta on kysymys kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävässä pääasiassa, niitä sovelletaan rajoituksetta silloin, kun sopimusvaltion säännösten nojalla vakuutuksenottajalla, vakuutetulla tai vakuutussopimuksen edunsaajalla on oikeus kääntyä suoraan vakuutuksenantajan mahdollisen jälleenvakuuttajan puoleen vedotakseen sopimukseen perustuviin oikeuksiinsa, esimerkiksi jos vakuutuksenantaja on asetettu konkurssiin tai selvitystilaan. Tällaisessa tilanteessa kantaja on näet ammattimaiseen jälleenvakuuttajaan nähden heikommassa asemassa, joten yleissopimuksen 7 artiklaan ja sitä seuraaviin artikloihin liittyvä erityisen suojan antamisen tavoite oikeuttaa niissä määrättyjen erityissääntöjen soveltamisen.

76 Edellä esitetyt huomautukset huomioon ottaen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että yleissopimuksen 7—12 a artiklaan sisältyvät vakuutusasioissa sovellettavat erityistä toimivaltaa koskevat määräykset eivät koske jälleenvakuuttajan ja jälleenvakuutetun välistä, jälleenvakuutussopimuksesta johtuvaa oikeusriitaa.

Oikeudenkäyntikulut

77 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Cour d'appel de Versailles'n 5.11.1998 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päi-**

vänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella, II osaston määräyksiä sovelletaan lähtökohtaisesti silloin, kun vastaajalla on kotipaikka sopimusvaltiossa, vaikka kantajan kotipaikka olisi kolmannessa valtiossa. Toisin on vain niissä poikkeustapauksissa, joissa yleissopimuksen nimenomaisessa määräyksessä määrätään, että siinä ilmaistun toimivaltasäännön soveltaminen riippuu siitä, että kantajan kotipaikka on jossakin sopimusvaltiossa.

2) Yleissopimuksen 7—12 a artiklaan sisältyvät vakuutusasioissa sovellettavat erityistä toimivaltaa koskevat määräykset eivät koske jälleenvakuuttajan ja jälleenvakuutetun välistä, jälleenvakuutussopimuksesta johtuvaa oikeusriitaa.

Moitinho de Almeida Schintgen Puissochet

Hirsch Macken

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä heinäkuuta 2000.

R. Grass

kirjaaja

J. C. Moitinho de Almeida

kuudennen jaoston puheenjohtaja